

ФУТБОЛ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ОБ'ЄКТИВНІ ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНЯТКОВості І ПОПУЛЯРНОСТІ

FOOTBALL IN THE PHYSICAL EDUCATION SYSTEM OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: OBJECTIVE REASONS FOR ITS EXCEPTIONALITY AND POPULARITY

В сучасному фізичному вихованні актуальним стає питання посилення ролі секційної активності студентів ЗВО, оскільки обов'язкові заняття не задовольняють рухову потребу здорової молодшої людини, тому здоров'я студентів дедалі погіршується. Але секційні заняття є факультативними, і відвідування їх студентами бажає кращого, тому актуалізується питання вивчення мотивації студентів у спорті та методи її формування. В межах цієї статті ми звели в систему розмаїття мотивів любительської спортивної діяльності, щоб зрозуміти причини популярності футболу, які всі констатують, але ніхто не пояснює адекватно науковим стандартам. Усі мотиви (взяті з наукової літератури), яких ми нарахували 19, зводяться до чотирьох, які правильно внаслідок того назвати основними: потреба в русі, змагальний, соціальний, емоційний. З них потреба в русі та емоційний є внутрішніми, тобто визнаються головними.

Футбол є чемпіоном зі щільності переміщення серед усіх командних спортивних ігор, тому: 1) максимально реалізує потребу в русі, 2) як командна спортивна гра є чемпіоном спорту в категорії емоційності спорту, а за рахунок взаємодії обох цих функцій є чемпіоном і серед командних спортивних ігор. Більше того, внаслідок взаємодії цих функцій футбол стає інтелектуально найцікавішою зі спортивних ігор, бо «специфікою футболу є найвищі вимоги до швидкості мислення, кмітливості, завбачливості, інтуїції» – саме внаслідок швидкості зміни подій та складності в орієнтування внаслідок переміщення на великій дистанції.

Тобто футбол є найефективнішим для тих, хто потребує максимального переміщення, відносного навантаження на інтелект та максимальних емоцій (з тих, які приносить гра). Зрозуміло, що це більшість юнаків до 25 років, а після 25 років настає зрілість, для якої вирішальним чинником у спорті є оздоровчий ефект та соціальна значущість: у віковій категорії, яка мотивована оздоровчою мотивацією (більше 25 років), футбол уже не посідає перше місце серед інших видів спорту, а поступається єдиноборствам, плаванню, важкій атлетиці. Але спортсмен після 25 років чи пізніше точно не буде змінювати спеціалізацію, тому з віком соціальні функції футболу стають значущішими.

Ключові слова: футбол; фізичне виховання; популярність виду спорту; мотивація до

занять; рухова потреба; педагогічний вибір; учні та студенти.

Today, academic science recognizes the need to include training in specific sports in physical education lessons and classes as a means of increasing the desire of pupils and students to engage in physical education. It is clear that different sports should be included in proportion to their popularity. However, popularity can be divided into true and temporary, caused by external circumstances, fleeting, which leads to disappointment in the object of popularity, thus damaging the motivation of pupils or students to attend physical education lessons or classes. Therefore, there is an urgent need to understand the reasons for the popularity of certain sports, whether there are any patterns in a person's inclination towards a particular sport, or whether such an inclination is determined solely by trial and error. After all, teachers have minimal room for error. Therefore, we are starting a series of articles in which we seek the reasons and motives for the popularity of sports included in physical education in the education system. In this article, we analyze the reasons for the popularity and effectiveness of promoting soccer, as it is often recognized as the most popular sport in the world, particularly in Ukraine. We have identified the functions or characteristics of soccer and analyzed how much they contribute to its popularity. The functions or characteristics of soccer are: accessibility, health benefits, competitiveness, social (self-affirmation), socio-emotional, creative, aesthetic, emotional, and physical (speed). Each function or property plays a certain role in the true popularity of football, but acts as a whole, and only together do they create an effect that distinguishes football from other team games, primarily due to its motor function, which can be called speed due to its specificity in football. It therefore becomes clear that among all team sports, football is chosen by those who have the greatest need to move their legs – and that includes all schoolchildren, some students, and some workers in «sedentary» professions. An even larger proportion of society needs to play soccer, but is no longer healthy enough to do so. In other words, a large proportion of urban residents of various age groups need to play soccer in order to restore or maintain their health, and this is the real reason for its popularity.

Key words: soccer; physical education; popularity of the sport; motivation to participate; need for physical activity; pedagogical choice; pupils and students.

УДК 796.332:371.3

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/89.32>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Корольчук А.В.,

orcid.org/0000-0003-4268-1548

викладач кафедри фізичного виховання Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Постановка проблеми. Загальновідомим на сьогодні є той факт, що здоров'я студентів дедалі погіршується. «Серед основних причин погіршення стану здоров'я – малорухливий спосіб життя студентів, обумовлений зокрема й значним навчальним навантаженням у ЗВО» [25]. «Факультативи з фізичного виховання в межах університетського

розкладу занять є для більшості студентів єдиною формою рухової активності впродовж тих днів, коли нема занять з фізичної культури» [8]. Однак відвідування таких факультативів продовжує бажати кращого. Особливо важливим стає відвідування факультативів на тлі того факту, що «студентська молодь байдуже... ставиться до занять

з фізичної підготовки у ЗВО» [4, 7]. А «Футбол є потужним засобом агітації і пропаганди фізичної культури і спорту» [7].

Футбол є найпопулярнішою грою в світі [3, 4, 6, 10–12, 14, 16, тощо]. Міжнародна федерація футбольних асоціацій у 2006 році налічує активними учасниками футболу 265 мільйонів гравців, 5 мільйонів суддями та офіційними особами, 1,7 мільйона команд і 300 тисяч клубів [24]. В середньовічній Англії та Нормандії за футбол карали ув'язненням, та це не спиняло популярності гри [19, с. 11]. «В Україні визначили найпопулярніші види спорту за запитами в пошукових Інтернет-ресурсах і, очікувано, перше місце посів футбол (1-2 мільйони запитів залежно від сезону)» [17].

Всі автори вважають футбол принаймні однією з найпопулярніших ігор серед студентів. Тому дослідження природи футболу є надзвичайно актуальним, особливо в тому його аспекті, який дозволяє вдосконалити систему залучення студентської молоді з його допомогою хоча б до рухової активності, а може, і до більшого. На футбольну тематику маємо безліч публікацій, однак лівова їх частка стосується техніки, тактики, етапів підготовки, і ці дослідження аж ніяк не відповідають на питання, як ефективніше залучати молодь до футболу і яку молодь, адже є інші види спорту, і можливо, зачарувавшись у футболі, молода людина вже не спробує ніякий вид спорту як секційний. Щоб спробувати відповісти на ці питання, ми приходимо до дуже простого висхідного питання: яка ж причина такої потужної популярності футболу в сучасному суспільстві? Адже в 2011 р. футбол ще поступався популярністю легкій атлетиці, а вже в 2013 р. вийшов на перше місце [17]. Здавалось би, це питання в першу чергу мали би досліджувати ті, хто цікавиться явищем футболу з наукової точки зору.

Аналіз літературних джерел. Однак нами не виявлено наукових праць, які досліджували би причини популярності футболу. На цю тему активно пишуть які завгодно джерела, але не наукові. Наукові джерела, вочевидь, обмежуються мотивацією, не претендуючи на об'єктивний її бік – причину. Однак смисл існування науки – це встановлення причин існування явищ, а відтак уже й співвідношення об'єктивного та суб'єктивного в ньому [19, с. 22]. Причина такої неухважності до причини популярності футболу полягає в тому, що ці причини бачаться авторами занадто очевидними, однак зазначені причини пояснюють прив'язаність великої кількості людей до футболу зовнішніми чинниками, а не такими, які роблять футбол унікальним серед інших командних ігор; не пояснюють також те, чому саме останнім часом футбол став таким популярним, списуючи все на культурологічний смисл та силу реклами, створеної спеціалістами. Тим самим автори показують свій рівень оцінки сучасного суспільства, якому

нібито можна нав'язати все, що має культурологічний смисл та пропонується якісною рекламою. Однак не все з зазначеного має хоч якийсь успіх в суспільстві будь-якого часового періоду, відтак потрібно шукати причини популярності футболу в сучасному суспільстві в особливостях життя сучасного суспільства. Не досліджуються причини і тому, що всі, хто займається футболом на науковому рівні, не мають змогу це робити зокрема тому, що самі знаходяться під впливом чарів футболу «трохи більше, ніж повністю», тобто досліджують явище, знаходячись всередині нього. Без такого становища дослідника нібито неможливо дослідити явище, але той же дослідник має бути спроможним повністю вийти за межі досліджуваного явища та продовжувати досліджувати його [18, с. 152, 251], а в даному випадку це складно, адже любов до футболу – це емоція, і вийти за її межі (якщо ти присвятив футболу суттєву частку свого життя) дуже складно. Тому нам доводиться брати до уваги публікації, в яких хоч щось сказано про причини популярності футболу та здійснювати їх аналіз.

Анікеєнко Л.В., Білоконь В.П. та Дакал Н.А. пропонують класичний підхід сучасних науковців до футболу як базового засобу фізичного виховання: адекватно формулюють доцільність застосування футболу для фізичного виховання студентів; фізіологічну, фізичну та психологічну користь від футболу; переваги футболу як спортивної командної гри; описують естетичну функцію футболу [1]. Але все це не розкриває унікальності футболу серед інших спортивних ігор, а футбол є унікальним саме тому, що це найпопулярніший вид спорту навіть серед всіх командних ігрових видів спорту, не кажучи вже про інші.

Ареф'єва Л.П., Плющакова О.В., Ганчева В.І., Гончаренко В.І., Мазур І.М., Бикова Г.В., Запорожанов О.М., Козенко С.М., Корнійчук Ю.М. показують, що вплив усіх спортивних ігор на фізичні та психічні показники студентів є однаковими, але не вказують причину найбільшої популярності саме футболу в світі [2].

Ігнатенко С.О. та Кушко М.В. виокремлюють у футболі не просто стрімкість, а «високу моторну щільність», яка компенсує дефіцит рухової активності (обумовлений сучасним навчанням) – в більшій мірі, ніж будь-яка спортивна гра; тим самим показують, як зароджується популярність футболу в дитячому віці [6].

Балан Б.А., Тимошков Є. та Омельчук М. якісно синтезують культурологічний зріз популярності футболу [3]. Однак цей аспект пояснює екстенсивне розростання популярності футболу, уподібнюючи футбол до моди, але в основі кожної екстенсивної популярності є внутрішня причина популярності, яка робила і робить футбол популярним незалежно від реклами, – інакше ніяка реклама не мала б впливу на людей.

Виділені аспекти проблеми, які не були вирішені раніше. Таким чином, вся проблема в цілому не висвітлюється сучасними науковцями, оскільки ніхто не бачить в цьому предмет для роздумів.

Мета статті – аналіз побіжних висловлювань наукової спільноти про причини популярності футболу задля виявлення змісту цих причин.

Виклад основного матеріалу дослідження. В студентському та учнівському середовищі нами виявлено такі функції чи властивості футболу, які, на думку науковців, так чи інакше є причинами популярності футболу. Популярність футболу в цих вікових категоріях надзвичайна. Так, Ярошевець О.І. та Сушко Р.О. стверджують, що всі їх респонденти-вчителі впевнені, що можуть набрати групу з 20 дітей одного віку для створення секції з футболу [22]. Командні спортивні ігри обирає в 2015-2021 рр. 63-75% юнаків-студентів [13], в 2013 р. 48% обирають футбол (при тому баскетбол 14%, плавання 14%, важка атлетика 12% тощо) [9, 20].

1. Доступність вважає однією з причин популярності футболу багато авторів [4, 6, 7, 9, 20, тощо]. Однак легка атлетика є набагато доступнішою, а її популярність зійшла на ніщо в 2013 р. Якщо ж порівнювати з іншими спортивними іграми, то волейбол трохи менш зручний для гри будь-де, але при бажанні організувати його можна майже за допомогою тих же засобів, що й футбол, але чомусь більшість грає у футбол, а не волейбол. Тому доступність не є достатнім поясненням навіть частки популярності саме футболу. Навіть навпаки – людська психіка полюбає здобувати не доступне, а якраз те, що дається складно.

2. Оздоровча функція визнається причиною популярності футболу всіма авторами [1, 2, 4, 6, 7, 12, 14, тощо]. Однак оздоровча цінність зовсім не є причиною популярності футболу, оскільки здоров'я від гри в футбол набувається з часом, а інтерес та бажання зростають після кожної гри, інакше ніхто би не грав у футбол. Головний доказ того, що оздоровча цінність футболу не є причиною популярності футболу полягає в тому, що зацікавленість футболом знаходиться на надзвичайно високому рівні уже в школі: у 2023 р. в Україні 2,5 млн. хлопчиків (до 16 р.) грають у футбол, з них половина в ДЮСШ, і це фахівці вважають проблемою, бо треба більше! [5]. Тобто надзвичайна популярність футболу у хлопчиків дитячого віку не викликає сумнівів, але ж в дитячому віці здоров'я не має ніякої цінності.

3. Змагальна функція вважається однією з причин популярності футболу всіма авторами. Змагальна функція є загальноспортивною, тому нічого не пояснює в явищі популярності футболу, але ж сама змагальна потреба є складовою емоційної функції, оскільки потреби фізіології, розвитку інтелекту та духовні потреби ніяк не стосуються змагальної функції спорту.

4. Соціальна (самоствердження) функція вважається однією з причин популярності футболу всіма авторами. 31% з дітей, які займаються в ДЮСШ, мають мотив підвищити свою значущість в суспільстві тощо [18]. Способів підняти власну значущість у соціальному світі безліч, тому очевидно, що це не сутнісна причина вибору дитиною футболу, а наслідок популярності футболу. При такій мотивації або захопленні футболом буде недовгим, або неусвідомленою є інша, сутнісна мотивація, тобто причина.

5. Соціально-емоційна функція (приналежність до команди, до колективу, виховання важливих для суспільства рис характеру) вважається однією з причин популярності футболу всіма авторами. Соціально-емоційна функція – це надзвичайно дієва функція футболу в сучасному світі, бідному на почуття, любов та належне виховання. Відчуття самотності, відірваності від світу панує в психіці більшості людей з часів Альбера Камю, навіть якщо вони повноцінно належать до якоїсь спільноти, адже спільнота кожного зазвичай мала або неуніверсальна, а поза спільнотою відчуваєшся маргіналом. Це відчуття від дорослих передається дітям, і коли дитина методом проб і помилок натрапляє на якісний колектив, наприклад, футбольної команди, вона всім серцем прикипить до неї та буде займатись саме футболом, хоча природні здібності в неї можуть бути зовсім до іншого виду спорту. Те саме стосується виховання важливих якостей характеру («футбол виховує у гравців такі важливі якості характеру як воля, сміливість, ініціативність, рішучість, почуття колективізму...» [4, 7, 20, с. 171]): зазначені якості виховуються виключно в атмосфері людиновідповідного колективізму, але поза комфортизмом сучасного суспільства, однак такі можливості не обмежуються футболом, а всіма командними іграми.

6. Творча функція [1, 4, 7, 12, 15, тощо]: «різноманітність прикладів гри з виникненням незліченних комбінацій, широкі можливості для єдиноборств з проявом сили, спритності, витривалості» [7, 12]. Це цінна функція будь-якої складної гри чи змагальної взаємодії, тому ніяк не може бути причиною популярності футболу.

7. Естетична функція вважається однією з причин популярності футболу всіма авторами. В світі маса явищ, які виконують естетичну функцію, тому футбол має мати якусь специфіку в цій функції, аби бути популярним. В чому полягає ця специфіка? Футбол перетворився на спектакль, свято, дійство, ритуал [3, 23] – і тому знаходить відгук в серцях мільйонів, але нас цікавить той етап, коли цього ще не було, бо чомусь саме з футболу зробили свято та ритуал. Опитування Тітової Г. та співав. серед учнів початкових класів, які займаються в ДЮСШ, щодо мотивації їх занять: 32% хочуть стати схожими на свого футбольного кумира [18].

Кумир – це образ, або «відблиск колективного ідеалу» [3]. Очевидно, це ідеал досконалості, зокрема й фізичної, тобто олімпійський ідеал. «Причин такої великої популярності гри у футбол декілька. Гра ногами, головою, грудьми вимагає високої координації рухів, рухливості в суглобах. Майстерність виконання технічних прийомів ногою – частиною тіла, набагато менш диференційованою, природно менш пристосованою для таких рухів, ніж рука – викликає захоплення глядачів, та й самих учасників гри» [3, 15, 22]. Люди бачать в футболістах ілюзію досконалості й тягнуться за ними, підтримувані природним прагненням досягнути власної досконалості, яке є домінантою мотивації спорту. Чому ілюзію? Бо передбачається олімпійська досконалість, а маємо можливість спостерігати лиш фізичну досконалість, все інше домальовується за правилом гештальту. Однак прагнення досконалого характеризує весь спорт, тому естетична функція футболу хоч і могутня та сприяє популяризації футболу, але не є причиною його популярності навіть серед командних ігор.

8. Емоційну функцію визнають всі автори [1, 2-4, 6, 7, 12, 15, тощо]. У сучасному світі є мало можливостей для людей вільно проявляти свої емоції, а фанати на матчах можуть це робити, тому отримують емоційний виплеск та відповідну перезарядку, справжність та сила емоцій футболістів [23]. Це дає футболістам приплив сил і бажання повторювати вихід на поле матчу. Але і цей бік футболу сприяє його популяризації, а не популярності, адже лівова частка часу футболіста – це тренування. І от під час та після тренувань виникають емоції, які знову і знову повертають у тренування. З точки зору фізіології тренування – це витрата енергії та часу, тривалий час після тренування непокоїть крипатура, яка, буває, мучить при рухах до наступного тренування, але людина знову і знову повертається. Єдина причина, з якої людина повертається, – це емоції. Які це емоції? Як слушно зазначає маса авторів, сучасна освіта страждає глибокою гіподинамією, тому молодші школярі отримують радість від руху на уроках фізкультури, і лише з часом інтерес до цих уроків гасне під впливом загальної гіподинамії. Тому очевидно, що радість від руху, про яку писав ще Павлов І.П., є емоцією, яка рухає весь спорт. Чим футбол кращий, ніж інші види спорту, для емоції? По-перше, це командна гра, а гра викликає інтерес та радість в усіх людей, оскільки є інтригою, яка розвивається щосекунди та залежить і від тебе, тому 61-75% юнаків-студентів обирають командні види спорту [13]. По-друге, серед доступних командних спортивних ігор футбол відрізняється стрімкістю.

9. Стрімкість вважають причиною популярності футболу багато авторів [1, 6, 7, 11, 12, 14, 15]. Але в спорті є багато видів, які характеризуються стрімкістю, але ці види не набувають популярності,

рівної футболу. На нашу думку, причина в тому, що важливе саме поєднання командної рухливої гри зі стрімкістю. Чому стрімкість настільки визначає все? Як показують дослідники Ігнатенко С.О. та Кушко М.В., в шкільному віці на дитину звальюється надлишок сидіння за партою [6], яке не змогли компенсувати навіть такі видатні педагоги, як Нікітіни Б. та О. Тому більшість дітей залучаються до спорту завдяки потребі в руховій активності (68,5%). [16] Але дитина потребує максимальних доз руху на мінімальну одиницю часу, тобто потребує виду рухливої активності, який мав би «високу моторну щільність» [6], (а точніше – високу щільність переміщення) яка компенсує дефіцит рухової активності. І це має бути це просто активність, а та активність, яка є основним способом здійснення активності дитини в дошкільний та позашкільний час, – гра. В молодшому шкільному віці діти мають вже достатньо розвинутий інтелект та відсутність психологічних комплексів, щоб цікавитись в першу чергу командними іграми, тим більше що останні компенсують домінуючу індивідуальність активності в інших предметах. І футбол має найвищу щільність переміщення в більшій мірі, ніж будь-яка спортивна гра, тому що майже вся гра зосереджена на рівні ніг, а це в часи навчання та праці потрібно найбільше, адже руки протягом дня і так задіяні майже постійно.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, можемо зробити висновок, що популярність футболу обумовлена зовсім не тим, що «футбол – це такий вид спорту, який самим більшим чином сприяє різносторонньому фізичному розвитку особистості» [1, 7, 9]. Бо аби це було так, то чому тоді дослідники перевіряють покращення фізичної підготовленості тих, хто грає в футбол кілька місяців, лише за допомогою показників підготовленості ніг (біг, човниковий біг, стрибки, удари футбольного м'яча) [11, 14]. Звичайно, футбол є надзвичайно поліфункціональним: «розвиває інтелектуальні, психологічні, психофізичні та рухові якості людини; систематичні заняття футболом розширюють функціональні можливості рухового апарату, нервової системи, вегетативних органів, вдосконалюються координаційні та адаптаційні здібності; футбол виховує у гравців такі важливі якості характеру як воля, сміливість, ініціативність, рішучість, почуття колективізму...» [4, 7, 20, с. 171]. Але якби футбол найефективніше сприяв різносторонньому розвитку особистості, інші види спорту залишилися би в історії людства. Однак, наприклад, в Китаї, де спортивна активність студентів непорівнювано вища української, чомусь лише 6-7% студентів обирають футбол [10]. Тобто інші види спорту були та є, а отже, краще забезпечують якісь інші потреби людства, а футбол є унікальним серед командних ігор в сучасному

світі саме тим, що дає можливість ігровим методом повноцінно реалізуватись ногам, які в багатьох сучасних професіях є лише додатком, що обумовлює різкий спад здоров'я. Відтак стає зрозумілим, що серед всіх командних спортивних ігор футбол обирають ті, у кого найбільша потреба реалізувати рух ногами, – а це всі школярі, частина студентів, ще більша частка працівників «сидячих» спеціальностей. Тобто велика частка міських жителів різних вікових категорій потребує занять саме футболом для відновлення або збереження здоров'я, і це істинна причина його популярності. І ще більша частка суспільства потребує занять футболом, але вже не має на нього здоров'я.

Подальше дослідження стосується змісту мотивів (як суб'єктивного зрізу причинності [10]) відвідування учнями та студентами секції футболу в ДЮСШ та при університетах, співвідношення причин популярності футболу та вищезазначених мотивів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Анікеєнко Л.В., Білоконь В.П., Дакал Н.А. Футбол як базовий засіб фізичного виховання здобувачів вищої освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. 2023. Вип. 3К (162). С. 21-25.
2. Ареф'єва Л.П., Плющакова О.В., Ганчева В.І., Гончаренко В.І., Мазур І.М., Бикова Г.В., Запорожанов О.М., Козенко С.М., Корнійчук Ю.М. Вплив занять спортивними іграми на психофізичний стан студентів. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 11 (143). С. 26-29.
3. Балан Б.А., Тимошков Є., Омельчук М. Футбол як проєкція культурологічних смислів. *Теорія і методика підготовки спортсменів*. Режим доступу: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/server/api/core/bitstreams/af859051-f26a-4831-ba07-1b9460defa23/content> (дата звернення: 7.11.2025).
4. Головач А.А. Вплив занять з футболу на формування особистості студентів вищих навчальних закладів. *Сучасні проблеми здоров'я та здорового способу життя у педагогічній освіті*. 2016. Вісник №139. Т. II. С. 31-34.
5. Забіяко Ю.О. Актуальні проблеми футболу в сучасних умовах. *Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference «International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects»* (March 19-20, 2023). 2023. Brighton, United Kingdom. №147. С. 621-627.
6. Ігнатенко С.О., Кушко М.В. Методика навчання рухових умінь молодших школярів у процесі занять футболом. *Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини: матеріали VII міжнародної інтернет-конференції 17–18 жовтня 2023 року*. Одеса, 2023. С. 110-113.
7. Короляничук А.В. Роль футболу у формуванні всебічно розвиненої особистості студента в процесі навчання у ЗВО. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 4К (132). С. 104-107.
8. Лежньова О.В., Качан В.В. Методика навчання й удосконалення технічних прийомів гри в футбол у студентів у процесі фізичного виховання. *Спортивні ігри*. 2021. № 2 (20). С. 34-42.
9. Луценко Р.В. Вивчення мотивації до занять футболом серед сучасної студентської молоді. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2018. Вип. 11. С. 210-216.
10. Марченко О., Бричук М., С. Джемін. Мотивація до занять фізичною культурою і спортом як важлива умова функціонування ефективної системи фізичного виховання Китайської Народної Республіки. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. Вип. 4. С. 42-49.
11. Нестеренко Н., Порохнявий А. Вплив засобів футболу на рухові здібності студентів 18-19 років на заняттях з фізичного виховання. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2022. Сер. 15. Вип. 4 (149). С. 73-77.
12. Петренко І.Г. Теоретичні основи оптимізації процесу фізичного виховання студентів засобами футболу. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (6). С. 505-508.
13. Петрук Л.А., Федорович О.В., Бірук І.Д., Сініцина О.В., Зарічанська Л.О. Види рухової активності студентів у закладі вищої освіти. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2021. Сер. 15. Вип. 6 (137). С. 88-92.
14. Піскоха А., Тищенко В. Використання засобів футболу для підвищення показників фізичного розвитку та функціонального стану дітей середнього шкільного віку. *Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування*. 2024. № 2. С. 20-29.
15. Поліщук Д.М., Сушко Р.О. Вплив селекційної роботи у футболі на ефективність змагальної діяльності команд. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. 2020. Вип. 3 (123). С. 113-119.
16. Сотник Ж.Г., Кравчук Р.Я., Сотник О.В. Формування мотивації до занять спортом на етапі початкової підготовки. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 8 (139). С. 94-97.
17. Сушко Р.О. Рейтингова оцінка популярності видів спорту в країнах із високим рівнем розвитку баскетболу. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. №2. С. 78-85.
18. Тітова Г., Бобошко В., Можин С. Спортивний відбір на початкових етапах підготовки юних футболістів. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*. 2019. Вип. 33. С. 96-102.
19. Фаренік С. Логіка і методологія наукового дослідження. К, 2000. 340 с.
20. Ріпак І.М. Футбол : навч. посіб. / І.М. Ріпак. Л., 2010. 224 с.
21. Хотенцева Е.В., Шпичка Т.А. Мотивація до занять футболом серед студентської молоді. *Фізичне виховання студентів*. 2013. № 3. С. 80-83.
22. Ярошовець О.І., Сушко Р.О. Проблема-тика техніко-тактичної підготовки школярів у варіативному модулі «футбол». *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 5 (136). 2021. С. 152-155.
23. Яснопольська В. Марія футболу: психолог пояснює, чому ця гра змушує радіти не лише фанатів. *Факти*. 30.06.2021. Режим доступу: <https://health.fakty.com.ua/ru/napulsi/aktualno/magiya-futbolu->

psycholog-poyasnyuye-chomu-tsya-gra-zmushuye-rady-ne-tilky-fanativ/(дата звернення: 10.11.2025).

24. Bergh G., Ohlander S. Football talk, football-speak, footballese: properties of English football language, its principal users and domains: materials of Sociolinguistics Symposium 19, Freie Universität

Berlin, August 21–24, 2012. Saarland University. URL: <https://neon.niederlandistik.fuberlin.de/ss19/paper/589>.

25. Lipošek, S., Planinšec, J., Leskošek, B., & Pajtler, A. (2018). Physical activity of university students and its relation to physical fitness and academic success. *Annales Kinesiologiae*, № 9(2), 89-104.

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025